

Inkeri Vehmas-Lehto

Toistakymmentä vuotta sanakirjasavottaa

1 Johdanto

Ajatus kaksikielisen terminologisen sanakirjan laatimisesta ja ensimmäiset toimenpiteet hankkeen luomiseksi ajoittuvat kevääseen 1996, ja Suomalais-venäläinen metsäsanakirja ilmestyi helmikuussa 2008. Työhön kului siis kaiken kaikkiaan toistakymmentä vuotta. Työn intensiivisyys vaihteli tosin suuresti: alkuajat olivat paremminkin ajatuksen kypsyttelyä ja laatimisen valmistelua, ja varsinainen laadintavaihe alkoi vasta vuoden 2003 alussa.

Siinä, että sanakirjatyö kestää kauan, ei sinänsä ole mitään ihmeellistä: sanakirjojen tekeminen on hankalaa ja pitkällistä. Mm. edellisen Suomessa tehdyn metsäsanakirjan, *Lexicon Forestalen* (1979), toimittamiseen kului päätoimittajan Karl-Johan Ahlsvedin (1981: 184) mukaan seitsemän vuotta (1966–1973), minkä jälkeen tarvittiin vielä kuusi vuotta, ennen kuin sanakirja ilmestyi. *Lexicon Forestalen* laatimista hidasti kirjan monikielisyys, mutta toisaalta aikaa säästy, koska siinä ei ole käsitteiden määritelmiä.

2 Metsäsanakirja-ajatuksen synty

Metsäsanakirja-ajatuksen synnyttäjänä oli minun lisäksi kieli-teorian ja kääntämisen professori Lauri Carlson. Olimme jo aikai-semmin miettineet, millä tavoin voisimme kehittää laitokses-samme tehtävää tutkielmatyötä niin, että opiskelijat kokisivat pro gradu -tutkielman tekemisen innostavaksi ja hyödylliseksi. Yhdeksi mahdolliseksi tutkielmatyypiksi olimme katsoneet sellaisen ter-minologisen tutkielman, jonka yhtenä osana on opiskelijan laatima terminologinen, käsiteanalyysiin perustuva sanasto. Tällaisen tutkielmatyypin käytöstä kääntäjänkoulutuksessa oli saatu kokemuk-sia eri puolilla Eurooppaa, ainakin Johannes Gutenberg-Universität Mainzissa Saksan Germersheimissa (Schmitt 1989), Rijkshogeschool Maastrichtissa Hollannissa (Thelen 1994) ja Kööpenhaminan kauppakorkeakoulussa. Kööpenhaminalaisiin tutkielmiin olin tutustunut jo 1980-luvulla. Sitten samantyyppiä tutkielmia on tehty myös Vaasan yliopistossa (Nuopponen 2002: 50–52). Meitä arvelutti kuitenkin pitkään tutkielmien teo-reettisen viitekehyksen laatiminen. Oli nimittäin ennakoitavissa, että tutkielmat tältä osin muistuttaisivat kovasti toisiaan eli että niiden ”teoriaosassa” vain selostettaisiin sanastotyön, ennen kaik-kea käsiteanalyysin, periaatteet.

Tarkan harkinnan jälkeen päädyimme siihen, että opiskelijoille on syytä antaa mahdollisuus tutkielmatyön avulla omakohtaisesti tutustua käsiteanalyysiin, vastinetyöhön ja sanaston laadintaan. Niinpä 1990-luvun puolivälissä ryhdyttiin tekemään tutkielmia, joiden osana on terminologisin periaattein laadittu sanasto. Tutki-elmat käsittelivät hyvin monenlaisia erikoisaloja. Esimerkiksi en-simmäiset venäjän kääntämisen ja tulkkauksen terminologiset tutkielmat käsittelivät pörssiä, kuljetuskontteja, prosessioikeutta ja jumalanpalvelusesineistöä. Vaikuttikin mielekkäältä suuntautua

jollekin tietylle erikoisalalle mm. siitä syystä, että tutkielmien ohjaajan on oltava jossakin määrin selvillä käsiteltävistä erikoisaloista, jotta hän pystyy olemaan opiskelijoiden tukena. Metsäalan valinta suuntautumiskohteeksi taas johtui siitä, että nykyinen Kouvola, silloinen Kouvolan seutu (Kuusankoski, Voikkaa, Myllykoski, Inkeroinen) on puunjalostusteollisuuden ydinalueita. Vaikka tutkielmat eivät suuntautuneetkaan puunjalostukseen vaan kasvavaan metsään, metsäala oli joka tapauksessa luonteva keskittymisvaihtoehto taloudellisen ja yhteiskunnallisen merkityksensä vuoksi.

Samalla kun päätettiin keskittyä metsäalaan, syntyi myös ajatus sanakirjan laatimisesta tutkielmien pohjalta. Tätä ajatusta puolsi mm. se, että olemassa olevat metsäalan sanakirjat olivat vanhahkoja eivätkä kovin kattavia. *Lexicon Forestale* (1979) painottuu kasvitieteelliseen sanastoon ja Neuvostoliitossa v. 1984 ilmestynyt *Suomalais-venäläinen metsäteknillinen sanakirja* taas nimensä mukaisesti tekniseen sanastoon. Sanastoa tarvittiin metsätaloudesta, etenkin metsänhoidosta, sekä metsäekologiasta, jota ei edellisten sanakirjojen ilmestyessä varsinaisesti ollut alana edes olemassa.

3 Kumppaneiden etsintä

Professori Aleksandr Gerd, sanakirjan toinen toimittaja, on ollut hankkeessa mukana miltei alkumetreiltä. Tiedostojeni joukosta löytyy sanakirjan ensimmäinen, yhdessä laatimamme kirjallinen laatimissuunnitelma, joka on päivätty 18.3.1996. Professori Gerd on Venäjän huomattavimpia terminologian ja terminografian asiantuntijoita, ja hän on ollut mukana lukuisissa sanakirjahankkeissa, esimerkiksi johtanut venäjänkielisen radiofysiikan sanakirjan toimitustyötä (Geršman & Malahova & Borisova 1993).

Sanakirja-ajatuksen synnyttyä ryhdyin etsimään metsäasiantuntijoita. Ensimmäiseksi tutustuin professori Eino Mälköseen eräässä Aleksanteri-instituutin seminaarissa. Muutoin käytin etsinnässä lähinnä epätoivoiselta vaikuttavaa keinoa eli menin Helsingin yliopiston maatalous-metsätieteelliseen tiedekuntaan kiertämään ovelta ovelle ja etsimään käsiini eri alojen metsäprofessoreita. He vaikuttivat kovasti kiireisiltä, ja kierroksen välittömät tulokset jäivät laihoiksi. Välillisenä seurauksena oli kuitenkin, että huhu käynnistäni levisi, ja syksyllä 1996 sain puhe-
lun Metsälehti Kustannuksesta, nykyisestä Metsäkustannuksesta. Sanakirjoista vastaava MMM Mikko Häyrynen ehdotti suomalais-venäläisen metsäsanakirjan laatimista. Kustantamossa oli yhteistyössä metsäasiantuntijoiden kanssa laadittu sanastopohja, joka käsitti n. 8000 suomalaista termiä ja vastaavien käsitteiden määritelmät. Se oli tarkoitettu käytettäväksi laadittaessa kaksikielisiä sanakirjoja, joissa lähtökielenä oli suomi. Kustantamon yhteydenotto ratkaisi sanakirjan suunnan. Muussa tapauksessa olisimme ryhtyneet työhön suunnassa venäjä-suomi, sillä vastintyö olisi ollut helpompaa äidinkieleen päin. Emme pitäytyneet sanastopohjassa, vaan käytimme sitä vain yhtenä lähteenä. Asetimme tavoitteeksi noin 3000 termin sanakirjan, mutta termien määrä paisui työn kuluessa lähes 5000 termiin.

Varsin varhaisessa vaiheessa löytyivät myös ensimmäiset venäläiset yhteistyökumppanit. Lehtori Elena Titovaa on kiittäminen yhteyden löytämisestä professori Andrej Filipchukiin ja koko hänen edustamaansa laitokseen, jonka nykyinen nimi on Venäjän metsätalouden ja metsäkoneiden tutkimuslaitos (Всероссийский научно-исследовательский институт лесоводства и механизации лесного хозяйства). Professori Filipchukista tuli tärkein venäläinen asiantuntijamme, ja hän on mm. tarkastanut vastineet. Hän on myös antanut käyttöömme tärkeää kirjallisuutta, kuten toimittamansa teoksen Lesnoe hozjajstvo (Filipčuk

2002), joka on tällä hetkellä ajantasaisin metsäalan sanakirja Venäjällä.

Suomalais-venäläisessä metsäsanakirjassa oli lopulta yhteensä 21 suomalaista ja 21 venäläistä asiantuntijaa. Näistä suurin osa on Igor ja Irina Kudashevin etsimiä eli peräisin vuonna 2003 alkaneesta hankkeen aktiivisimmasta vaiheesta. Periaatteena oli löytää ne alan huippuasiantuntijat, joilla on ajankäytön suhteen mahdollisuus osallistua hankkeeseen.

Suomalaisten asiantuntijoiden tehtävänä oli osallistua termien valintaan, tarkastaa terminologien laatimat käsittekaaviot, hyväksyä tai hylätä terminologioiden ehdottamat tai toimittajan muokkaamat määritelmät sekä tarvittaessa luoda uusia määritelmiä. Venäläisten asiantuntijoiden tehtävänä oli esittää olemassa oleva venäläinen vastine tai sen puuttuessa luoda keinotekoinen vastine.

4 Peruseriaatteita alusta alkaen

Jälkeenpäin on vaikea sanoa, mistä ja miten jokin periaate on syntynyt. Mistä esimerkiksi on peräisin se ajatus, että sanakirjaamme on sekä termeille, määritelmille, selitteille että vastineille merkitty lähteet; eihän tällainen ole tapana sanakirjoissa? Minulle oli joka tapauksessa selvää aivan hankkeen alusta lähtien, että näin menettelemme. Niinpä ajatus juontaa ilmeisesti siitä tutkimustyön yleisestä periaatteesta, että lähteet pitää pysyä osoittamaan, etenkin jos lähteenä ei voi olla sanakirjanlaattijoiden oma tietämys, koska he eivät ole saaneet koulutusta kyseiselle erikoisalalle.

Alusta asti oli myös selvää, että vastineista tulee näkyä, onko kyseessä aito, venäläisissäkin teksteissä käytettävä vastine vai keinotekoinen, suomalaisen käsitteen nimitykseksi kehitetty vastine. Minua oli pitkään häirinnyt se, että sanakirjoista ei vastineen tyyppi näy. Käsiteanalyysiin perustuvissa normatiivisissa terminologisissa sanastoissa tätä ongelmaa tosin ei olekaan, sillä jos vastinekielestä puuttuu käsite, sanastoon jätetään tavallisesti aukko (ks. Sanastotyön käsikirja s. 138). Olimme kuitenkin tekemässä lähinnä kääntäjille tarkoitettua sanakirjaa, eikä sellaiseen voi jättää aukkoja, koska kääntäjä tarvitsee joka tapauksessa jonkinlaisen vastineen.

Harkittavana oli myös mm., laadimme painettavan vai sähköisen sanakirjan vai molemmat. Päädyimme ensimmäiseen vaihtoehtoon. Yhtenä perusteena tälle ratkaisulle olivat tekijänoikeuskysymykset. Varotoimista huolimatta verkkoon sijoitettu teos on huomattavasti suojattomampi kuin painettu sanakirja. Meidänkin sanakirjastamme voi tehdä myös sähköisen version, joskin esimerkiksi termien ja käsitekaavioiden linkittämiseen tarvitaan jonkin verran käsityötä. Suomalais-venäläisen metsäsanakirjan laatimisperiaatteet on esitelty kattavasti itse sanakirjassa (SVMS s. 13–25).

5 Hapuilua ja valmistelua

Metsäsanakirjan laadinnasta muodostui varsin pian jonkinasteinen hanke, ja jo vuonna 1997 saimme sille ensi kertaa hiukan rahoitustakin, Metsämiesten säätiöltä, mikä kannusti jatkamaan. Rahoituksella mm. järjestettiin termiseminaari Puun ja kuoren välissä (Helsingin yliopiston Kouvolan laitokset 20.–21.3.1998). Hankkeistuksen positiivisia seurauksia oli mm. se, että laitoksen kirjastoon alkoi kertyä

tarvittavaa kirjallisuutta terminologian teoriasta ja metsäalasta. Kirjastoomme sijoitettiin esimerkiksi huomattava määrä sellaista venäjänkielistä metsäalan kirjallisuutta, joka muuten olisi käyttäjien puuttuessa lähetetty Viikin tiedekirjastosta Kuopioon varastokirjastoon. Hankimme erikielistä terminologian teoriaa käsittelevää kirjallisuutta. Professori Gerd sanoi, ettei hän ollut nähnyt missään entisen Neuvostoliiton ulkopuolella niin suurta valikoimaa venäjänkielistä terminologista kirjallisuutta kuin laitoksemme kirjastossa. Ahkerasta kirjallisuuden hankinnasta kuuluu kiitos ennen muita Igor Kudasheville.

Sanakirjan laatimisen ensi askelet otettiin proseminaarin yhteydessä. Muutamat opiskelijat ottivat esitelmäänsä aiheen metsäalalta. Proseminariesitelmiä syntyi yhteensä kymmenen eri aloilta, esimerkiksi aiheista *metsätalouden alat*, *metsän uudistaminen*, *puukauppa*, *Suomessa kasvavat puulajit* sekä *ojitus ja lannoitus*. Muutamat opiskelijat valitsivat sitten myös pro gradu -tutkielmansa aiheen metsäalalta. Metsäalan terminologiaa pro gradu -tutkielmia valmistui kymmenen.

Tutkielmahankkeen johtamisessa oli runsaasti ongelmia, vaikka hankkeella toisaalta oli myös positiivisia tuloksia (ks. Vehmas-Lehto 2000 ja 2002). Yhtenä ongelmien syynä oli kokemattomuus. Niinpä toiminta oli alkuvaiheessa suunnittelematonta ja suunnitelmia tehtiin vasta silloin, kun itse sanastotyö oli täydessä käynnissä. Ehkäpä tätä voi jälkikäteen puolustella sillä, että vaikka normatiivisen sanakirjan laadintaan kyllä oli olemassa vakiintuneita ja hyväksi havaittuja käytäntöjä (ks. esim. Sanastotyön käsikirja s. 124–139), ei tällaisia ollut deskriptiivisen¹ kaksikielisen terminologisen sanakirjan laatimiseen. Itse asiassa niitä ei voinut ollakaan, sillä tarpeet ja käyttötilanteet ovat niin moninaiset, että

¹ Sanakirjassamme on kyllä myös normatiivisia piirteitä: esimerkiksi termien järjestyksen määräytymisessä on otettu huomioon asiantuntijoiden kanta termien suositeltavuudesta.

jokainen sanakirja joudutaan suunnittelemaan eri pohjalta. Suunnittelua vaikeutti myös käsiteltävän erikoisalan tuntemuksen puute.

Henkilökohtaisena ongelmanani oli ajankäyttö. Hankkeen johtaminen oli osa virkatyötäni, eikä aikaa ja voimia ollut tarpeeksi, jotta asiat olisivat kaikin osin edenneet niin järjestelmällisesti kuin olisi toivonut. Sitä paitsi jo rahoituksen hankkiminen ja jossakin vaiheessa myös hallinto vaativat niin suuria ponnistuksia, että voimia varsinaisen sanakirjatyön tekemiseen ei juuri jäänyt. Helpotus tuli vuonna 2003, kun Helsingin yliopiston Koulutus- ja kehittämiskeskus Palmenian Kouvolan yksikkö otti hallinnon hoitaakseen.

Vaikka tutkielmia syntyi, niiden sisältämä terminäärä on kuitenkin varsin pieni. Sanakirjan aikaansaaminen pelkästään niiden pohjalta ei siis mitenkään ollut mahdollista. Opiskelijoiden mukana olosta olikin varmaan suurin hyöty opiskelijoille itselleen; se edisti sitä hankkeen päämäärää, että sanastotyön menetelmät tulisivat tutuiksi ja että Suomeen saataisiin sellaista koulutettua väkeä, joka olisi selvillä sanastotyön menetelmistä. Se myös tutustutti opiskelijoita suomalaiseen ja venäläiseen metsäalan termistöön. Suomen korkeakoulujen slaavilaisten ja balttilaisten kielten opetuksen ja tutkimuksen kansainvälisessä arvioinnissa 1999–2000 (ks. Baran ym. 2000: 85) metsäsanakirjahanke katsottiinkin oppiaineemme erityisvahvuudeksi. Humanistisilla aloilla tutkimusprojekti, johon opiskelijat ottavat osaa, on erittäin harvinainen.

6 Intensiivistä sanakirjatyötä

Sanakirjan aikaansaamiseksi tarvittiin varsinaisia sanakirjan laatijoita, mihin puolestaan tarvittiin rahaa. Jo vuosiksi 1997–1999

saimme jonkin verran EUn Interreg-rahoitusta, ja hankkeeseen voitiin palkata mm. osa-aikainen projektikoordinaattori/terminologi, FM Päivi Pasanen. Kokopäiväinen sanakirjatyö alkoi kuitenkin vasta vuoden 2003 alussa, jolloin saimme huomattavan summan EUn Interreg-ohjelmasta (Interreg III A Kaakkois-Suomi–Venäjä EUn yhteisöaloiteohjelma) ja kansallisena rahoituksena Etelä-Suomen lääninhallitukselta. Tämän ansiosta voimme palkata terminologeja. Samalla toteutui Lexicon Forestalen toimittajan Karl-Johan Ahlsvedin (1981: 187) esittämä toivomus siitä, että metsäalan sanastotyöhön saataisiin sellainen rahamäärä, jota ”ei pystytä hankkimaan ilman valtiovalan voimakasta konkreettista myötäelämistä”.

Vuosina 2003–2006 hankkeessa oli päätoimisena terminologina FM Irina Kudaševa. FL Igor Kudašev toimi vuosina 2004–2006 osa-aikaisena terminologina ja lisäksi vastasi koko uuden hankekauden ajan hankkeen tietojenkäsittelystä. Hän laati hanketta varten myös oman sähköisen terminhallintaohjelman MyTerMSin (ks. Kudashevien artikkelia tästä teoksesta). Osan hankeajasta terminologina toimi myös FM Pirjo Lehtiniemi. Hallinnoinnista vastasi Helsingin yliopiston koulutus- ja kehittämiskeskus Palmenian Kouvolan yksikkö, ennen muuta yksikön johtaja, FM Pirjo Silfvestén ja projektikoordinaattori, FM Anne Rasskasov.

Vuonna 2003 hankkeeseen tuli mukaan uusi osio. Helsingin yliopiston metsätieteellisessä tiedekunnassa oli 1990-luvulla n. 5 vuoden ajan laadittu monikielistä metsänarviointitieteen sanastoa, jossa siinäkin olivat mukana suomalaisten käsitteiden määritelmät. Metsänarviointisanastoa oli ollut laatimassa viisihenkinen professoriryhmä ja työryhmän sihteerinä FM Pirjo Lehtiniemi. Metsänarviointisanaston laatiminen oli jäänyt kesken, ja nyt työn loppuunsaattaminen yhdistettiin meidän hankkeeseemme, ensin omalla julkaisuna mutta sittemmin supistetussa muodossa metsäsanakirjan osana.

Hankkeella oli normaali EU-hankkeen ohjausryhmä, jossa oli hallinnoivan organisaation, rahoittajien, kustantamon, yhteistyöorganisaatioiden ja elinkeinoelämän edustajia, kaksi metsäasiantuntijaa, kirjan toimittajat sekä asiantuntijoina kirjan terminologit (ks. SVMS, s. 9). Ohjausryhmän kokouksissa käsiteltiin lähinnä hankkeen hallintoa, kuten seurantaraportteja ja maksatushakemuksia. Niissä myös raportoitiin sanakirjan edistymisestä ja tehdyistä ratkaisuksista, mutta sanakirjan laadintaan liittyviä terminologisia ongelmia kosketeltiin harvoin. Esimerkiksi sanakirjan rakenteeseen liittyvät ongelmat ja merkintätavat ratkaistiinkin tiimikokouksissa, joihin osallistuivat kirjan toimittajat ja terminologit. Kokoukset olivat varsinaisia terminologisia aivoriisiä, joissa keskusteltiin innokkaasti ja jotka olivat varmasti kaikkien osanottajien mielestä erittäin hyödyllisiä. Kokouksista tehtiin muistiot.

Sanakirjahankkeemme organisointi poikkesi mielenkiintoisella tavalla *Lexicon Forestalen* (1979) laatimisesta. *Lexicon Forestalen* toimituskunnassa tai tämän alaisessa työvaliokunnassa ei nimittäin sanakirjan toimittajan Karl-Johan Ahlsvedin (1981: 186) mukaan ollut lainkaan leksikografian tai terminologian asiantuntijoita, ja sanakirjan toimittaja toimi lähinnä sihteerinä ja täten vain alaisen asemassa. Ahlsvedin mukaan (mp.) ”tästä seurasi, että nimenomaan sillä henkilöllä, joka oli pisimmälle perehtynyt hankkeeseen liittyviin asioihin, oli sangen pieni sananvalta ja hänen ehdotuksensa työn tuloksen parantamiseksi usein tyrmättiin pelkästään tietämättömyydestä”. Ahlsved esittikin seuraavan toivomuksen: ”Pitäkäämme huoli siitä, että suomalais-neuvostoliittolaisen terminologia-alan yhteistyön organisaatiossa on alan asiantuntijoita korkeimpienkin elinten jäsenistössä. Poliitikkoja tarvitaan rahan saamiseksi, mutta antakaamme ammatti-ihmisten määrätä millä tavalla saadut varat käytetään.” Ahlsvedin toivomus toteutui meidän hankkeessamme, ja me saimme tehdä työtämme ilman liturgioita ja sellaisia toimi-

elimiä, jotka istuvat vain istumisen ilosta. Valtaa käyttivät nimenomaan terminologisen työn asiantuntijat yhdessä metsäsiantuntijoiden kanssa.

Metsäsanakirjahanke tarjosi pohjan ja ponnahduslaudan myös terminologiselle tutkimukselle, jota Suomessa toistaiseksi on ollut huomattavan vähän: Igor Kudashev (2007) käytti hanketta havaintomateriaalina väitöskirjassaan, joka käsittelee kääntäjille tarkoitettujen terminologisten sanakirjojen laadintaa. Myös Pirjo Lehtiniemi aloitti hankkeen yhteydessä väitöskirjatyön suomalaisen ja venäläisen metsänarviointikäsitteistön ja -termistön kehityshistoriasta. Hankkeessa saatu kokemus ja materiaali on niin ikään käytössä niillä terminologian kursseilla, joita pidän kääntäjäopiskelijoille Helsingin yliopistossa. Tällä tavoin sanakirjahankkeemme on ollut linkkinä käytännön elämän, tutkimuksen ja yliopisto-opetuksen välillä.

Lähteet

- Ahlsved, Karl-Johan 1981: Suomen ja Neuvostoliiton välisestä terminologia-alan yhteistyöstä. *Suomalais-neuvostoliittolainen seminaari kääntäjänkoulutuksen ja kääntämisen ongelmista Helsingissä 26.–28.10.1979. Esitelmät ja puheenvuorot*. Nide II. Neuvostoliittotoinstituutin julkaisusarja B 23. Helsinki: Neuvostoliittoinstituutti s.184–187.
- Ahlsved, Karl-Johan & Mandeville, Hugo & Weissenberg, Kim von (toim.) 1979: *Lexicon forestale = Metsäsanakirja = Skogsordbok = Forest dictionary = Forstwörterbuch = Lesnoi slovar*. Porvoo: WSOY.
- Baran 2000 = Baran Henryk. & Gladrow, Wolfgang & Klaudy, Kinga & Locher, Jan Peter & Toivakka, Pentti & Moitus, Sirpa (toim.) 2000: *Evaluation of Education and Research in Slavonic and Baltic Studies*. Publications of Finnish Higher Education Evaluation Council 18: 2000. Helsinki: Edita.

- Filipčuk 2002 = Лесное хозяйство: Терминологический словарь. Под общ. ред. А. Н. Филипчука. Москва: ВНИИЛМ, 2002.
- Geršman & Malahova & Borisova 1993 = *Толковый словарь по радиофизике. Основные термины (с эквивалентами на английском языке)*. Под редакцией Б.Н. Гершмана & А.Н. Малахова & Л.Т. Борисовой. Москва: Русский язык.
- Jagodkin 1984/1996 = Ягодкин Н.Н. 1984/1996: *Suomalais-venäläinen metsäteknillinen sanakirja. Финско-русский лесотехнический словарь*. Москва: Русский язык/Таллинн: Лорис.²
- Kudashev 2007 = Кудашев И. С.: *Проектирование переводческих словарей специальной лексики*. Helsinki University Translation Studies Monographs. Helsinki: Yliopistopaino.
- Nuopponen 2002: Terminologisk analys som forskningsmetod. *Nordterm 2001. Tusby, Finland den 13–16 juni 2001*. Utgiven för Nordterm av Tekniikan sanastokeskus i samarbete med Nordiska språkrådet. Helsingfors: Nordterm s. 50–55.
- Sanastotyön käsikirja. Soveltavan terminologian periaatteet ja työmenetelmät*. SFS-käsikirja 50. Tekniikan Sanastokeskus. Helsinki: Suomen Standardisoimisliitto. 1988.
- Schmitt, Peter A. 1989: Terminologische Diplomarbeiten. Richtlinien des Fachbereichs Angewandte Sprachwissenschaft in Gernersheim. *Lebende Sprachen* 4/1989 s.153–159.
- Thelen, Marcel 1994: Terminology training for translators. *Перевод и лингвистика текста/Translation & Text Linguistics*. Москва: Всероссийский центр переводов s. 36–53.
- SVMS = *Suomalais-venäläinen metsäsanakirja. Финско-русский лесной словарь*. Toimittajat: Inkeri Vehmas-Lehto & Aleksandr Gerd. Tekijät: Irina Kudasheva & Igor Kudashev. Helsinki: Metsäkustannus 2008.
- Vehmas-Lehto, Inkeri 2000: Per aspera ad astra? Kokemuksia tutkielmahankkeesta. *Terminfo* 4 s. 6–8.
- Vehmas-Lehto, Inkeri 2002: Ordböcker växer inte på träd. Om ett terminologiskt projekt med studenter. *Nordterm 2001*. Utgiven för Nordterm av Tekniikan sanastokeskus i samarbete med Nordiska språkrådet. Helsingfors: Nordterm s. 90–97.

² Tallinnassa ilmestynyt uusintapainos on muuttamaton, vaikka tätä ei teoksessa mainita.